

TĂNG CƯỜNG NHẬN THỨC VÀ VAI TRÒ CỦA TỰ ĐÁNH GIÁ TRONG CÁC CƠ SỞ GIÁO DỤC NGHỀ NGHIỆP

Lê Thị Hồng

Phòng Khảo thí và Quản lý chất lượng đào tạo, Trường Cao đẳng Kỹ thuật và Công nghệ Hà Giang

Tóm tắt: Bài viết phân tích vai trò chiến lược của hoạt động tự đánh giá trong nâng cao chất lượng giáo dục nghề nghiệp. Tự đánh giá không chỉ là công cụ quản trị mà còn là động lực thúc đẩy cải tiến, nâng cao tính minh bạch và trách nhiệm giải trình trong nhà trường. Thông qua tự đánh giá, cơ sở giáo dục có thể nhận diện rõ điểm mạnh, hạn chế và xây dựng kế hoạch cải tiến hiệu quả, phù hợp với yêu cầu kiểm định và hội nhập quốc tế. Tác giả nhấn mạnh việc triển khai tự đánh giá cần thực chất, có hệ thống và được đầu tư đồng bộ.

Từ khóa: Tự đánh giá; chất lượng giáo dục nghề nghiệp; cải tiến chất lượng; văn hóa chất lượng; kiểm định giáo dục; trách nhiệm giải trình; hội nhập quốc tế.

ENHANCING AWARENESS AND THE ROLE OF SELF-ASSESSMENT IN VOCATIONAL EDUCATION INSTITUTIONS

Le Thi Hong

Department of Examination and Quality Management, Ha Giang College of Engineering and Technology

Abstract: This article analyzes the strategic role of self-assessment activities in improving the quality of vocational education. Self-assessment is not only a management tool but also a driving force for continuous improvement, enhancing transparency and accountability within educational institutions. Through self-assessment, institutions can clearly identify strengths and limitations, thereby developing effective improvement plans that align with accreditation requirements and international integration. The author emphasizes that implementing self-assessment must be substantive, systematic, and well-resourced.

Keywords: Self-assessment; vocational education quality; quality improvement; quality culture; educational accreditation; accountability; international integration.

Nhận bài: 20/04/2025

Phản biện: 25/06/2025

Duyệt đăng: 29/05/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong những năm gần đây, giáo dục nghề nghiệp ở Việt Nam ngày càng đóng vai trò quan trọng trong việc cung ứng nguồn nhân lực chất lượng cao, đáp ứng nhu cầu phát triển kinh tế - xã hội trong bối cảnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế. Trước yêu cầu đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục, nâng cao chất lượng đào tạo nghề trở thành mục tiêu then chốt, không chỉ của các cơ quan quản lý nhà nước mà còn của từng cơ sở đào tạo.

Tự đánh giá được xem như một quá trình nội bộ, giúp các trường nghề rà soát, phân tích và nhìn nhận lại toàn bộ hoạt động quản lý, đào tạo, phục vụ, từ đó đưa ra các biện pháp cải tiến phù hợp và khả thi. Đây không phải là hoạt động mang tính hình thức hay đối phó với các đợt kiểm định chất lượng từ bên ngoài, mà là một quá trình mang tính chiến lược, phản ánh trình độ quản trị và mức độ trưởng thành của văn hóa chất lượng trong mỗi cơ sở giáo dục. Tuy nhiên, trong thực tế, không ít trường vẫn xem nhẹ hoặc thực hiện tự đánh giá một cách hình thức, thiếu chiều sâu, thiếu sự tham gia đồng bộ của các bên liên quan. Điều này dẫn đến các bản báo cáo tự đánh giá mang tính chất tổng hợp số liệu hơn là phân tích, phản biện và đề xuất cải tiến thực chất.

Trong bối cảnh thị trường lao động biến đổi nhanh chóng, nhu cầu về kỹ năng nghề ngày càng cao và đa dạng, thì việc các cơ sở giáo dục nghề nghiệp thường xuyên tiến hành tự đánh giá không chỉ giúp duy trì chất lượng hiện tại mà còn tạo điều kiện để thích ứng, thay đổi và phát triển. Hơn thế nữa, kết quả của tự đánh giá là cơ sở quan trọng để xây dựng các kế hoạch cải tiến có trọng tâm, góp phần nâng cao hiệu quả đào tạo, tăng khả năng cạnh tranh của người học sau khi tốt nghiệp, đồng thời khẳng định uy tín của nhà trường với xã hội và doanh nghiệp. Vì vậy, việc nhìn nhận đúng đắn và phân tích sâu sắc vai trò của tự đánh giá trong nâng cao chất lượng giáo dục nghề nghiệp là rất cần thiết trong bối cảnh hiện nay.

Bài viết nhằm làm rõ vai trò thiết yếu của hoạt động tự đánh giá, từ đó khẳng định: tự đánh giá không chỉ là công cụ quản lý, mà còn là động lực nội sinh giúp các cơ sở giáo dục nghề nghiệp phát triển theo hướng thực chất, bền vững và thích ứng linh hoạt với những thay đổi của thời đại.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Mối quan hệ giữa tự đánh giá và cải tiến chất lượng

Tự đánh giá là tiền đề cho cải tiến chất lượng:

Tự đánh giá (self-assessment) là quá trình mà một cơ sở giáo dục tự kiểm tra, phân tích và đánh giá toàn bộ hoạt động của mình dựa trên những bộ tiêu chuẩn đã ban hành (như tiêu chuẩn đánh giá chất lượng giáo dục nghề nghiệp). Thông qua hoạt động này, nhà trường xác định được: Những điểm mạnh cần phát huy; Những tồn tại, hạn chế cần cải thiện; Những cơ hội và thách thức trong bối cảnh phát triển chung.

Đây là bước khởi đầu bắt buộc và nền tảng để triển khai các hoạt động cải tiến chất lượng. Nếu không có tự đánh giá, việc cải tiến sẽ thiếu căn cứ thực tiễn, dễ rơi vào hình thức, không giải quyết đúng vấn đề cốt lõi.

Tự đánh giá cung cấp dữ liệu định hướng cho cải tiến: Tự đánh giá không chỉ là quá trình mô tả, mà quan trọng hơn là quá trình phân tích dữ liệu từ hoạt động thực tiễn như: Hiệu quả giảng dạy và học tập; Sự phù hợp của chương trình đào tạo với thị trường lao động; Tình trạng cơ sở vật chất, trang thiết bị; Năng lực đội ngũ, mức độ hài lòng của người học...

Các thông tin thu được sẽ giúp nhà trường ra quyết định có cơ sở cho việc xây dựng kế hoạch cải tiến, phân bổ nguồn lực, điều chỉnh mục tiêu đào tạo, đổi mới phương pháp dạy học, v.v.

Cải tiến chất lượng là mục tiêu của tự đánh giá: Tự đánh giá không nên được xem là đích đến, mà là một công cụ để phục vụ cải tiến liên tục. Mục tiêu cuối cùng của quá trình tự đánh giá là giúp nhà trường: Nâng cao chất lượng đào tạo thực chất, không chạy theo thành tích; Tạo lập văn hóa chất lượng trong toàn bộ hệ thống; Đáp ứng tốt hơn kỳ vọng của người học, nhà tuyển dụng và xã hội.

Việc gắn tự đánh giá với các kế hoạch cải tiến cụ thể thể hiện cam kết của nhà trường với chất lượng đào tạo, đồng thời chứng minh năng lực tự vận hành và đổi mới của đơn vị trong xu hướng phát triển bền vững.

2.2. Vai trò của tự đánh giá trong nâng cao chất lượng giáo dục nghề nghiệp

2.2.1. Công cụ phản chiếu thực trạng toàn diện của nhà trường

Tự đánh giá, hiểu theo đúng bản chất, không đơn thuần là hoạt động mang tính thủ tục để chuẩn bị cho các đợt kiểm định chất lượng. Đây là một quá trình có hệ thống nhằm giúp nhà trường rà soát toàn bộ hoạt động quản lý, giảng dạy, hỗ trợ người học, cơ sở vật chất, hợp tác doanh nghiệp... dựa trên các tiêu chí, tiêu chuẩn cụ thể do cơ quan có thẩm quyền ban hành. Thông qua quá trình này, nhà trường có thể phát hiện ra những điểm

mạnh đang phát huy hiệu quả, đồng thời nhìn thấy rõ những tồn tại, bất cập còn hiện diện trong hệ thống quản lý và đào tạo.

Một điểm đáng chú ý là việc tự đánh giá hiệu quả giúp các nhà quản lý thoát khỏi tình trạng quản lý “cảm tính” hay “theo kinh nghiệm”, chuyển sang mô hình quản lý có căn cứ và dữ liệu rõ ràng. Việc đánh giá không dừng lại ở việc liệt kê các hoạt động đã làm, mà cần đi sâu vào phân tích, lý giải nguyên nhân và hậu quả của từng vấn đề, từ đó có cái nhìn thực chất hơn về năng lực nội tại của nhà trường. Chính vì vậy, tự đánh giá là công cụ phản chiếu chân thực nhất bức tranh tổng thể về chất lượng của một cơ sở giáo dục nghề nghiệp.

2.2.2. Nền tảng cho xây dựng và thực hiện kế hoạch cải tiến chất lượng

Không có một kế hoạch cải tiến chất lượng nào khả thi nếu thiếu đi giai đoạn tự đánh giá thực chất. Thực tiễn cho thấy, nhiều cơ sở giáo dục nghề nghiệp lập kế hoạch cải tiến theo hướng chung chung, hình thức, không dựa trên các vấn đề cốt lõi từ thực tiễn. Nguyên nhân chính là do hoạt động tự đánh giá còn nặng về đối phó, thiếu chiều sâu và chưa thu thập được dữ liệu đầy đủ. Trong khi đó, khi tự đánh giá được triển khai đúng cách, kết quả của nó sẽ chỉ ra rất cụ thể những điểm đang cản trở sự phát triển: có thể là tỷ lệ sinh viên bỏ học cao, sự lệch pha giữa chương trình đào tạo và nhu cầu doanh nghiệp, hay là năng lực giảng viên chưa đáp ứng xu thế mới.

Nhờ tự đánh giá, nhà trường có thể hoạch định các kế hoạch cải tiến có trọng tâm, như điều chỉnh cấu trúc chương trình học, tổ chức các lớp bồi dưỡng chuyên môn cho đội ngũ, đầu tư đúng hướng vào cơ sở vật chất, hoặc mở rộng hợp tác với doanh nghiệp để tăng thời lượng thực hành cho sinh viên. Tự đánh giá không chỉ chỉ ra cái sai, cái thiếu, mà còn giúp định hướng lại nguồn lực, từ con người đến tài chính, để cải tiến được thực hiện một cách thực chất và hiệu quả.

2.2.3. Tăng cường tính minh bạch và trách nhiệm giải trình

Trong bối cảnh hiện đại hóa và hội nhập, yêu cầu về tính minh bạch và trách nhiệm giải trình trong giáo dục ngày càng được đề cao. Không còn là một “hộp đen” khép kín, các cơ sở giáo dục đặc biệt là trường nghề cần công khai những gì mình đang làm, đã đạt được, và dự kiến sẽ làm gì để cải thiện chất lượng. Tự đánh giá là một trong những công cụ hữu hiệu nhất để thực hiện điều này.

Một bản báo cáo tự đánh giá nghiêm túc, có số liệu cụ thể và kế hoạch cải tiến rõ ràng, không chỉ

thể hiện trách nhiệm với người học và phụ huynh, mà còn giúp nhà trường “nói chuyện bằng chứng” với doanh nghiệp, cơ quan quản lý và cộng đồng. Đây cũng là hình thức kiểm soát quyền lực hiệu quả từ bên ngoài, tạo áp lực tích cực để nhà trường không ngừng nỗ lực cải tiến, hướng tới chất lượng thực chất thay vì chỉ chạy theo danh hiệu hay thành tích ngắn hạn.

2.2.4. Thúc đẩy sự tham gia và lan tỏa văn hóa chất lượng

Tự đánh giá không thể là công việc riêng của một phòng ban hay nhóm chuyên trách. Nếu muốn thực hiện hiệu quả và khách quan, quá trình này đòi hỏi sự tham gia của tất cả các bên trong nhà trường – từ lãnh đạo, giảng viên, nhân viên hành chính đến người học và thậm chí cả cựu sinh viên, đối tác doanh nghiệp. Chính quá trình tham gia rộng rãi này giúp tạo ra sự đồng thuận, tinh thần trách nhiệm và gắn bó với mục tiêu chung của nhà trường.

Khi mọi thành viên trong hệ thống đều hiểu rằng họ có tiếng nói trong việc đánh giá chất lượng, họ sẽ có động lực để đóng góp, chủ động phản ánh và đề xuất giải pháp. Dần dần, điều này hình thành nên một văn hóa chất lượng nơi chất lượng không chỉ là khẩu hiệu, mà là giá trị được thấm nhuần và lan tỏa trong mọi hoạt động của nhà trường. Từ đó, nhà trường không chỉ cải tiến theo kế hoạch ngắn hạn mà còn tạo ra động lực phát triển nội sinh, lâu dài và bền vững.

2.2.5. Tăng khả năng thích ứng với sự thay đổi trong bối cảnh mới

Chúng ta đang sống trong thời đại mà sự thay đổi diễn ra nhanh chóng và khó đoán định, nhất là trong lĩnh vực nghề nghiệp và công nghệ. Các yêu cầu của thị trường lao động không ngừng thay đổi; mô hình doanh nghiệp, tiêu chuẩn kỹ năng nghề liên tục được cập nhật. Trong hoàn cảnh đó, nếu nhà trường không có cơ chế tự điều chỉnh linh hoạt thì sẽ sớm bị tụt hậu.

Tự đánh giá là một công cụ giúp nhà trường chủ động phát hiện những tín hiệu thay đổi từ môi trường bên ngoài và từ chính nội tại của mình.

Chẳng hạn, nếu tự đánh giá chỉ ra rằng sinh viên thiếu kỹ năng mềm, khả năng làm việc nhóm yếu, thì nhà trường cần kịp thời điều chỉnh chương trình giảng dạy, tăng cường các hoạt động ngoại khóa hoặc thiết kế lại phương pháp đánh giá năng lực. Nhờ đó, nhà trường trở nên năng động, linh hoạt hơn trong việc thích ứng với bối cảnh mới – một yêu cầu sống còn đối với giáo dục nghề nghiệp hiện đại.

2.2.6. Tạo nền tảng cho kiểm định và hội nhập quốc tế

Tự đánh giá là bước chuẩn bị bắt buộc và có tính chiến lược cho quá trình kiểm định chất lượng giáo dục. Kiểm định không thể được tiến hành nếu không có dữ liệu và phân tích từ tự đánh giá. Một cơ sở giáo dục nghề nghiệp thực hiện tốt tự đánh giá sẽ dễ dàng đạt được các tiêu chuẩn kiểm định quốc gia, từ đó nâng cao uy tín và tạo lợi thế cạnh tranh trên thị trường.

Quá trình tự đánh giá còn giúp nhà trường tiệm cận các mô hình quản trị chất lượng quốc tế như AUN-QA, ISO hay các bộ tiêu chuẩn của TVET khu vực ASEAN. Đây là nền tảng quan trọng để từng bước hội nhập khu vực và toàn cầu, từ chương trình đào tạo đến trao đổi giảng viên, sinh viên và hợp tác phát triển. Trong dài hạn, điều này không chỉ mang lại cơ hội phát triển mà còn góp phần nâng cao chất lượng nguồn nhân lực của quốc gia.

III. KẾT LUẬN

Tự đánh giá không phải là một thủ tục hành chính bắt buộc, mà là một quy trình mang tính chiến lược, vừa phản ánh thực trạng, vừa mở đường cho cải tiến, nâng cao chất lượng giáo dục nghề nghiệp. Khi được thực hiện một cách thực chất, toàn diện và có sự tham gia của tất cả các bên liên quan, tự đánh giá sẽ trở thành công cụ quyền lực giúp nhà trường phát triển bền vững, chủ động thích ứng và nâng cao vị thế trong hệ thống giáo dục. Do đó, các trường cao đẳng cần đầu tư thích đáng cả về nhận thức, nhân lực và hệ thống để tự đánh giá thực sự phát huy vai trò cốt lõi trong quản trị chất lượng.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Lao động – Thương binh và Xã hội. (2022). *Thông tư số 15/2022/TT-BLĐTBXH ban hành Bộ tiêu chí và tiêu chuẩn đánh giá chất lượng cơ sở giáo dục nghề nghiệp*. Hà Nội.
2. Nguyễn Văn Cường. (2021). *Quản lý chất lượng trong giáo dục nghề nghiệp – Cơ sở lý luận và thực tiễn*. Nhà xuất bản Đại học Quốc gia Hà Nội.
3. Trần Thị Kim Dung. (2022). "Tự đánh giá và cải tiến chất lượng tại các trường cao đẳng: Một số vấn đề lý luận và thực tiễn", *Tạp chí Giáo dục*, số 510, tr. 10–13.
4. Nguyễn Thị Mai Hương. (2023). "Phát triển hệ thống đảm bảo chất lượng nội bộ trong các cơ sở giáo dục nghề nghiệp", *Tạp chí Khoa học Quản lý Giáo dục*, số 27, tr. 35–41.